

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ВИСШ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

ул. „Цар Калоян” № 1-а, 1000 София, тел. 986-28-61, 987-55-13,
факс 987-65-14, e-mail: arch@vas.com

Изх. № 635

Дата 30.06.2020 г.

ДО
44-ТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

НА ВНИМАНИЕТО НА
Г-ЖА АННА АЛЕКСАНДРОВА -
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА ПО
ПРАВНИ ВЪПРОСИ

С Т А Н О В И Щ Е

от ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ,
представяван от председателя Ралица Негенцова

Относно:

Законопроект за допълнение на Закона за
съдебната власт, № 002-01-24/26.06.2020 г.

УВАЖАЕМА Г-ЖО АЛЕКСАНДРОВА,
УВАЖАЕМИ НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,

Представяме на Вашето внимание становище на Висшия адвокатски съвет по проекта на Закон за допълнение на Закона за съдебната власт (ЗСВ) във връзка със създаването към Министерството на правосъдието на информационна система „Единен регистър на вещите лица“, която ще

съдържа данните, вписани в списъците на специалистите, утвърдени за вещи лица.

1. Необходимост от изясняване на действието, съдържанието и целта на регистъра

Висшият адвокатски съвет счита, че принципно съществуването на електронен регистър към Министерството на правосъдието, в който да могат да се правят онлайн справки за вещите лица в страната, е правилна мярка в процеса на развитието на дигитализацията на съдебната дейност. Същевременно обаче преди приемане на законодателната уредба следва да се изясни действието на този регистър, и по-точно, дали вписването на вещото лице в регистъра ще има конститутивно или оповестително действие. Наред с това следва да се изясни дали списъкът ще е публичен или до него ще има достъп единствено възложителят на експертизата, както и отношението на ролята на страните спрямо регистъра, техният достъп до него, като се вземе предвид и фактът, че в наказателния процес адвокатът е страна по делото, но в гражданския не е. Всяко регистърно производство следва да отговаря на принципите на изчерпателност и публичност, които в настоящото предложение не са докрай заложени. Това са само част от предварителните въпроси, които следва да бъдат, а все още не са изяснени във връзка с предложението. Наред с това има още няколко важни положения, свързани с така предложения проект, с които Висшият адвокатски съвет не може да се съгласи.

2. Данните, които ще подлежат на вписване в регистъра, трябва да бъдат посочени по вид и начин на установяване в самия закон, а не в подзаконов нормативен акт

Съдът, а в досъдебната фаза на наказателния процес – и съответните органи на досъдебното производство, назначават експертиза, когато за изясняване на някои обстоятелства по делото са необходими специални знания из областта на науката, изкуството или техниката. Следователно вещите лица, на които се възлага изготвянето на експертиза, изпълняват особено важна роля за разкриване на обективната истина, необходима за правилното решаване на всеки правен спор. Справедливият процес изисква

законът да утвърди независимостта на вещото лице от органа, който го назначава и от страните по делото, да гарантира неговата свобода да даде своето заключение по вътрешно убеждение, основано на специални научни познания, които самият орган по назначаването не притежава. Затова съвсем логично процесуалните закони предвиждат основания за отвеждане на вещите лица, сходни с основанията за отвод на съдиите.

Предложените допълнения в ЗСВ (нов чл. 402а) на първо място предвиждат информационната система към министъра на правосъдието да съдържа „данните, вписани в списъците на специалистите, утвърдени за вещи лица по чл. 398, ал. 1 и 2“, които се въвеждат „по разпореждане на съответните административни ръководители в органите на съдебната власт незабавно след утвърждаване на списъците“ (вж. предложения нов чл. 402а). Ако поставените по-горе въпроси бъдат изяснени и се зложат общите принципи на публичност и изчерпателност, това законодателно решение би могло да бъде подкрепено, защото посочените данни на практика обхващат само информацията от предложенията за включване в списъците на вещите лица, а именно: имена, адрес, телефон, получено образование, придобита специалност, месторабота, заемана длъжност и т.н. (чл. 400, ал. 1 ЗСВ).

Висшият адвокатски съвет обаче категорично възразява срещу лансираната нова законодателна идея, обявена изрично в мотивите към законопроекта и материализирана в предложената т. 4 на чл. 403, ал. 1 ЗСВ, според която в информационната система ще бъдат допълнително въведени и други по вид данни, определени в наредба, издадена от министъра на правосъдието. В първоначалните мотиви, качени на сайта за обществени консултации, беше зложено, че това ще са данни, които ще отразяват оценката на възложителите на експертизата за работата на вещото лице по конкретните дела, като на тази основа ще бъде определен неговият индивидуален рейтинг. В сегашните мотиви е посочено, че „за всяко нещо лице системата ще поддържа електронно досие с история на изготвяните експертизи, решението на органа (приема или не заключението на експерта, с включени мотиви, дали е възложена допълнителна или повторна експертиза и с какви мотиви, в срок ли са предоставени заключенията на експерта), както и броя откази за извършване на експертиза по конкретно дело и съответните основания“.

Преди всичко считаме, че е недопустимо обхватът и принципното съдържание на данните, които ще бъдат вписвани в регистъра, да се определят в подзаконов нормативен акт, а не в самия закон. Както сме посочили по-горе, експертните заключения в редица случаи са решаващи за обезпечаване на справедливия процес и правилното решаване на делото, с което се осигурява защитата на правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата, така както повелява чл. 117, ал. 1 от Конституцията. Става въпрос за конституционни ценности, които трябва да бъдат гарантирани със закон в рамките на компетентността на обикновения законодател, делегирана от чл. 133 на Конституцията. Точно затова гаранциите за независимостта и свободата на научната преценка на вещото лице, включително и неговия статут, свързан с оценяване на количеството и качеството на положения труд, не могат да бъдат уредени на подзаконово ниво.

3. Създаването на рейтингова система е премахната от мотивите, но самото законодателно решение стои в първоначалния си вид и следва да се вземат всички необходими мерки за недопускането на рейтингова система, тъй като тя е неудачно решение, което може да породи съществени проблеми като накърняване на независимостта на вещите лица и влошаване на качеството на експертизите

Вещите лица по правило са професионалисти в определен сегмент на научното познание. Мнението им се изисква, когато за изясняване на някои обстоятелства по делото са необходими специални знания из областта на науката, изкуството или техниката, като експертизата се възлага на специалисти от съответната област. Включването на вещите лица в рейтингова система, която в настоящия вариант е отпаднала от мотивите, но законодателното предложение не е изменено по никакъв начин и потенциалната възможност за въвеждането на такава система стои, предполага възложителите (съдии, прокурори, следователи и разследващи полицаи), които поначало нямат необходимите специални познания да оценяват качеството и нивото на научните знания на специалисти с призната компетентност в съответната област. От дадената оценка ще зависи по-нататъшната възможност вещите лица да бъдат търсени за експертиза по други дела. Освен че е абсурден и нелогичен, подобен подход е и неудачен, защото би могъл да създаде зависимости и да опорочи правото на труд на

вещите лица в резултат на субективната оценка от неспециалисти, дори и когато това са органи на звената на съдебната власт – съд, прокуратура и следствие. Извън рамките на съдебния процес по качеството на представеното експертно заключение може да се произнасят единствено възможно най-квалифицираните представители на самата научна общност, а в това отношение би могло да се търси и съдействието на съответните научни институти и професионални сдружения. Възложителите на експертизата могат само да предоставят данни за някои количествени показатели за изпълнението на поставената задача, като спазването на сроковете за изготвяне на заключението, явяването пред съответния орган при призоваване, придържането към процесуалната дисциплина и т.н., но това са въпроси, свързани с администрирането на делата. Сегашният вариант на мотивите, в който се посочва, че за вещите лица ще се отчитат броят на отказите на техните експертизи също е притеснителен, като селектирането на тези данни не бива да се ползва като предпоставка за препятстване на едно вещо лице до определено дело или да осуetyава неговия избор.

Висшият адвокатски съвет категорично възразява срещу оценяването на вещите лица, и най-вече срещу по-нататъшното им селектиране при назначаване според получения индивидуален рейтинг, основан на мнението на лицата, които са възложили експертизата. Основната функция на експертизата не е да бъде „от полза на възложителя“, както беше посочено в първоначалните мотиви. Експертното заключение е необходимо на правосъдието за изясняването на обективната истина по наказателните, гражданските, търговските и административните дела в съответствие с изискването по чл. 121, ал. 2 от Конституцията.

4. По наказателните дела е абсолютно недопустимо органите на досъдебното производство да дават оценка на работата на вещите лица, от която да зависи по-нататъшния им подбор по други дела

Обръщаме внимание, че в своята практика от деветдесетте години на миналия век по делата срещу България Европейският съд по правата на човека ясно посочи, че органите на досъдебното производство, включително и онези, които се ползват със статута на магистрати като прокурорите и следователите, са обвързани от обвинителната функция на държавата. Същевременно обаче сам по себе си фактът, че прокурорът или

разследващият орган е назначил експертиза, не е достатъчен, за да се изведе заключение за нарушение на принципа на справедлив съдебен процес. Решаващ е начинът на избор на експертите и начинът, по който ще бъде оценена самата експертиза, както и възможността за адекватно и равностойно участие на засегнатата страна в процеса на осъществяване на експертизата (вж. *Шулепова срещу Русия*, № 34449/03 от 11 март 2009 г., § 62; *Стоименов срещу Бившата Югославка република Македония*, № 17995/02 от 5 април 2007, § 38 и § 39; *Душко Ивановски срещу Бившата Югославка република Македония*, № 10718/05 от 24 юли 2014 г., § 57 и др.).

Според нас този потенциален конфликт ще възникне и ще се изостри с въвеждането на рейтингова система, а потенциално е налице и в сегашния вариант. С възможността за оценка на експертите от лица, обвързани с обвинителната функция на държавата, ще се постави под въпрос принципът на състезателността, защото качествата на експертите ще се преценяват с оглед на обслужването на интересите единствено на страната по обвинението. Подобна възможност следва ясно да не бъде предоставяна от законодателя, поради което данните, включени в регистъра следва да бъдат изчерпателно посочени на законодателно ниво.

УВАЖАЕМИ НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,

В заключение Висшият адвокатски съвет счита, че създаването на автоматизирана информационна система „Единен регистър на вещите лица“ следва да бъде допълнително обмислена, защото поставя редица проблеми, свързани с характера и действието на регистъра спрямо самите вещи лица, като същевременно с пълна убеденост се противопоставяме в регистъра допълнително да бъдат включвани и данни за качествата на съответното вещо лице, основани на преценките на възложителите на експертизи, по критерии, определени в подзаконов нормативен акт на министъра на правосъдието.

Въвеждането на рейтингова система за вещите лица, която беше заложена в първоначалните мотиви на вносителите, изградена на основата на оценката на орган, обвързан с обвинението, според нас е противоконституционно, а даването на възможност съдът да прави такава оценка е свързано с редица практически проблеми и открива

възможност за прояви на субективизъм, което би могло да доведе до нарушаване на принципа на справедлив съдебен процес по смисъла на чл. 6 ЕКПЧ. Тази потенциална възможност продължава да стои, тъй като предложението не е претърпяло никаква преформулировка или изменение, а единствено е премахнат проблемният абзац, срещу който бяхме възразили по време на обществените консултации. Никъде обаче не е посочено, че идеята е изоставена и няма да бъде реализирана с подзаконовия нормативен акт.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ:**

РАЛИЦА НЕГЕНЦОВА